

CONTROLUL CORPORAL CA FORMĂ EXCEPȚIONALĂ DE CONTROL VAMAL

Cristina MURUG

Departamentul IDEI, Grupa D-2006, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Programul Drept, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Mugur Cristina, e-mail: cristina.mugur@dp.utm.md

Coordonator științific: Viorica URUSU, dr. conf. univ., Universitatea Tehnică a Moldovei

Rezumat. De fiecare dată când traversăm frontiera de stat al Republicii Moldova, este stabilită selectiv și procedura de control vamal, care poate fi diferită. Dar în anumite cazuri speciale, acestui control poate fi supusă și persoana fizică, adică orice cetățean al RM sau al altor state. În asemenea situații suntem în prezența unui control de excepție, reglementat de legislația vamală al RM, numit și control corporal. Prezentul articol are drept scop analiza acestei forme de control în legislația națională, cât și parțial în cea a României. La fel se vor trece în revistă restricțiile la efectuarea controlului, răspunderea colaboratorului vamal și persoanele participante la control.

Cuvinte cheie: Control vamal, control corporal, colaborator vamal, legislație, prejudiciu.

Introducere

Cuvântul „control” este echivalentul cuvântului latin „contra rolus”, ce înseamnă revizuirea unui act care este duplicat după cel original [1, p.6]. Conform definiției prevăzute în dicționarul limbii române, controlul reprezintă „verificare permanentă sau periodică a unei activități, a unei situații etc., pentru a urmări mersul ei și pentru a lua măsuri de îmbunătățire” [3].

După semnificația anglo-saxonă acest termen înseamnă „exercitarea unei rețineri, direcționarea unei influențe și a avea putere asupra cuiva” [4].

Încă de la primele practici din perioada antică legată cu activitatea vămilor se încerca, ca această activitate să fie una transparentă, adică să fie respectate niște reguli clare atât pentru călători, cât și pentru cei ce desfășurau propriu zis această activitate. Au trecut secole, iar această activitate, sau mai bine zis una din instituțiile de bază al activității vamale, rămâne și astăzi actuală, cu toate modificările normative pe măsura trecerii timpului. În cercetările unor autori naționali „instituția controlului corporal este una de bază a dreptului vamal și care constituie o funcție importantă ale organelor vamale” [2, p.146]. Importanța acestei părți componente al obiectului dreptului vamal (pe lângă altele) este stabilită de legislația vamală națională, care are menire să ne informeze pe toți cei care traversăm frontiera vamală, ce este controlul vamal, tipurile acestuia, condițiile controlului, persoanele care efectuează controlul, etc. Astfel, în conformitatea cu articolul 1 pct. 21 din Codul Vamal „controlul vamal reprezintă totalitatea de fapte, acțiuni ale organelor vamale cu scopul de a se aplica corect și respecta legislația” [6, art.1, pct.21]. Există mai multe forme de control vamal, care pot fi folosite selectiv, precum: controlul documentar și al informațiilor prezentate în scopuri vamale, controlul fizic al mărfurilor (care la rândul lui este de mai multe tipuri: parțial, total, sau pentru luarea de probe și mostre pentru expertiza vamală) și al mijloacelor de transport, controlul corporal, ca formă de excepție.

Art.194 din Codul vamal stabilește expres că controlul corporal este „formă excepțională de control vamal, care poate fi efectuat cu permisiunea șefului organului vamal sau de persoana împuternicită de acesta dacă există destule temeiuri pentru a presupune că persoana care trece frontiera vamală sau care se află în zona de control vamal ori în zona de tranzit din aeroportul internațional are legătură directă sau indirectă cu mărfurile, vehiculele sau încăperile care constituie obiectul controlului efectuat de către echipa mobilă, are asupra sa și nu le prezintă mărfuri ce constituie obiectul contravențiilor sau infracțiunilor prevăzute de legislația Republicii Moldova sau de acordurile internaționale la care aceasta este parte” [6, art.195].

Înfăptuirea controlului corporal

Ca și altă procedură juridică, fie ea din domeniul vamal sau din alt domeniu, trebuie să fie explicată, reglementată de normele juridice, ca aplicarea acesteia să fie una clară, fără loc de interpretări, care să dăuneze celui, căruia i se va aplica această procedură. Astfel, și în cazul controlului corporal, care se adresează doar persoanelor fizice, care din anumite motive, pe baza unei analize de risc, pot fi supuse acestei forme excepționale de control vamal. Este stabilit și cercul de persoane, care poate îndeplini acest tip de control. În conformitate cu art.194 Cod vamal al Republicii Moldova „*controlul corporal, ca formă excepțională de control vamal, poate fi efectuat cu permisiunea șefului organului vamal sau a adjunctului acestuia, dacă există destule temeiuri pentru a presupune că persoana care trece frontiera vamală sau care se află în zona de control vamal ori în zona de tranzit din aeroportul internațional are asupra sa, și nu le prezintă, mărfuri ce constituie obiectul contravențiilor sau infracțiunilor prevăzute de legislația Republicii Moldova sau de acordurile internaționale la care aceasta este parte*” [6]. Dar, așa cum spune legislația națională, acest control se efectuează doar cu permisiunea superiorilor din zona de trecere (“în lipsa șefului sau adjunctului acestuia, decizia despre îndeplinirea controlului corporal poate fi luată de colaboratorul vamal ce execută obligațiile de control vamal la sectorul respectiv” [2, p.159]), și doar cu anunțarea persoanei, vizate la această procedură. Acest lucru se face respectând drepturile constituționale ale persoanei fizice, dar în același timp, dându-i și posibilitatea să prezinte toate cele ascunse la ea, care fac obiectul unei contravenții sau infracțiuni.

În conformitate cu art. 194, al. 3 Cod Vamal al Republicii Moldova „*Controlul corporal este efectuat de un colaborator vamal de sexul persoanei supuse controlului corporal, în prezența a doi martori asistenți de același sex cu primii. Controlul corporal se efectuează într-o încăpere izolată, în condiții sanitare. Accesul în aceste încăperi al persoanelor care nu participă la efectuarea controlului corporal și urmărirea controlului sunt interzise*”.

Dar trebuie să cunoaștem cine poate fi supus acestui tip de control vamal! Astfel, iarăși în ajutor ne vine legea, care stabilește că poate fi persoana fizică care are deja vârsta de 16 ani, conform documentului de identitate prezentat la controlul documentar. Dar pot fi și temeiuri serioase, care să determine că controlul poate fi petrecut și minorilor sub 16 ani, dar cu prezența persoanelor ce -l însoțesc. Colaboratorul vamal, care efectuează controlul corporal va analiza minuțios toate hainele (de la cea mai mică cusătură, guler, manjeta, poala rochiei), încălțăminte (tocurile), obiectele din buzunare, geantă, umbrelă, pălării, pixuri, pachete de țigări etc. Controlul se efectuează de sus în jos, de la îmbrăcăminte la încălțăminte. Se verifică și podoaba capilară (sunt cazuri, când în așa numitul “coc” s-a încercat de a fi scoase substanțe narcotice).

Al. 4-5 al art.194 Cod vamal al RM stabilește și parte de întocmire documentară a controlului documentar: „*Referitor la efectuarea controlului corporal se întocmește proces-verbal de o formă stabilită de Serviciul Vamal. Procesul-verbal referitor la controlul corporal este semnat de colaboratorul vamal care a efectuat controlul corporal, de persoana supusă acestui control, de martorii asistenți, precum și de lucrătorul medical care a participat la control. Persoana supusă controlului corporal este în drept să facă mențiuni în procesul-verbal*” [6].

Și legislația vamală al României prevede această formă de control vamal, și astfel conform Ordonanței de urgență nr.104 din 2001 privind organizarea, funcționarea Poliției de frontieră, polițistul este împuternicit prin articolul 27 „*să efectueze controlul persoanelor și al bagajelor, precum și al vehiculului, în condițiile prezentei ordonanțe de urgență, să utilizeze mijloace de constrângere, cu respectarea strictă a legii; să exercite orice alte drepturi și să îndeplinească orice alte îndatoriri prevăzute de lege*” [7, art.27]. Deasemenea „*polițistul de frontieră este îndreptățit să solicite persoanei care face obiectul controlului corporal să adopte o poziție inofensivă, ce permite realizarea efectivă și în siguranță a acestui control. Prin poziție inofensivă se înțelege: ținerea mâinilor deasupra capului sau paralel cu șoldul; depărtarea picioarelor; adoptarea poziției șezut; adoptarea poziției culcat; altă poziție a corpului, care previne săvârșirea unei acțiuni violente îndreptate împotriva polițistului de frontieră și respectă demnitatea umană*” [7, art.27].

În articolul 30 al acestei Ordonanțe de urgență sunt prevăzute obligațiile acestuia , inclusiv si „*obligația de a prezenta și purta legitimația de polițist în exercitarea atribuțiilor de serviciu*” [7, art.30].

Răspunderea colaboratorului vamal

În Republica Moldova „persoana responsabilă de realizarea controlului corporal este obligată să respecte anumite restricții: nu are dreptul la efectuarea controlului dacă este în relații de rudenie, este soțul sau soția persoanei supusă verificării; colaboratorul vamal se află într-o stare fizică care ar cauza prejudicii acesteia din urmă și dacă există alte împrejurări, care indică că aceasta are un interes subiectiv în rezultatele controlului” [6, p. 160].

În conformitate cu art.195 din Codul Vamal al Republicii Moldova este prevăzută răspunderea colaboratorului vamal la pricinuirea de daune în control vamal: „În timpul efectuării controlului vamal este interzisă pricinuirea de daune nejustificate persoanei, precum și mărfurilor și mijloacelor ei de transport. Organul vamal și colaboratorii vamali care pricinuiesc daune nejustificate la efectuarea controlului vamal poartă răspundere conform legislației” [6, art.195]. Totodată în art.319 din Codul Vamal al Republicii Moldova, aceasta este specificată pentru organul vamal, care „poartă răspundere pentru deciziile, acțiunile și inacțiunile ilegale, care cauzează prejudicii persoanelor și patrimoniului lor dar și de cele cauzate de toți colaboratorii vamali”. Prejudiciile se repară în concordanță cu legislația ” [6 , art.319].

Prejudiciu moral este prevăzut în art. 2036 Cod Civil al Republicii Moldova și se referă la acțiuni care aduc atingere drepturilor personal nepatrimoniale, dar și în alte cazuri pe care le prevede legislația. „În aceste cazuri enumerate anterior, persoana va fi obligată de instanța de judecată la repararea prejudiciului prin plata de despăgubiri” [5, art. 2036, al(1)].

Conform art. 2034 Cod Civil al Republicii Moldova prejudiciu fizic este stabilit în cazul vătămării integrității corporale. „În rate lunare va fi efectuată plata despăgubirilor pentru prejudiciu cauzat prin vătămarea sănătății, integrității corporale sau prin deces ” [5, art.2034].

Prejudiciu material apare în urma încălcării drepturilor patrimoniale ale persoanei.

Alte persoane participante la controlul corporal

La efectuarea controlului corporal pot participa și alte persoane precum: martorii, lucrătorul medical, care va analiza personal corpul, specialistul, pentru a descoperi obiectele ascunse sau un traducător dacă persoana supusă controlului nu posedă limba de stat. O condiție esențială este ca aceștia să nu fie cointeresați în rezultatul controlului. Iar numărul persoanelor participante la această procedură trebuie să fie nu mai puțin de trei persoane.

Concluzii

În concluzie, evidențiind cele expuse mai sus, putem constata că grație controlului corporal se asigură respectarea legislației vamale de către participanții la raporturile juridice de control vamal, se asigură respectarea principiilor generale prevăzute în Constituție precum protecția drepturilor și libertăților omului, urmarea dreptului internațional, a tratatelor internaționale. Codul Penal al Republicii Moldova prevede infracțiunea de contrabandă, persoanele vinovate de această infracțiune, prin aceasta se garantează prevenirea și combaterea, identificarea acestora și încălcărilor din domeniu vamal. Dar cel mai important este că se menține protecția securității naționale, ordinii publice și a intereselor economice ale Republicii Moldova.

Referințe

1. Marcel GHIȚĂ. *Controlul financiar componenta a mecanismului economiei de piață*. Editura Universitaria, Craiova, 1995, p. 6.
2. Pavel ȚURCAN, Ianuș ERHAN, Octavian CIOBANU, Edgar ROTUNDU. *Drept Vamal*. Note de curs , Chișinău 2016.
3. Dicționarul explicativ al limbii române, Accesat[18.02.2023]. Disponibil: <https://dexonline.ro/>
4. The New Merriam - Webster Dictionary, Springfield, Massachusetts, Merriam-Webster Inc, Publishers, 1989. Accesat [19.02.2023]. Disponibil: <https://www.merriam-webster.com/>

5. Codul Civil al R.Moldova aprobat prin Legea R.Moldova nr .1107-XV din 06.06.2002. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova [online], nr.82-86/661, 22.06.2002 Accesat [20.02.2023]. Disponibil:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112573&lang=ro
6. Codul Vamal al Republicii Moldova. Nr.1149-XIV din 20.07.2000. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova [online], ediție specială din 01.01.2007 Accesat[20.02.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120483&lang=ro
7. Ordonanța de urgență nr. 104 din 27 iunie 2001 privind organizarea și funcționarea Poliției de Frontieră Române (la data 04-mar-2002 actul a fost aprobat de Legea 81/2002). Accesat[19.02.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29274>